

Katarzyna PODHORODECKA

Uniwersytet Warszawski

Wydział Geografii i Studiów Regionalnych

e-mail: kpodhorodecka@uw.edu.pl

KRAJOBRAZ TURYSTYCZNY NA SAINT VINCENT I GRENADYNACH JAKO ELEMENT KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Tourism landscape on Saint Vincent and the Grenadines as a part of cultural landscape

Zarys treści: Turystyka w Regionie Karaibskim w latach 2005–2016 rozwijała się bardzo dynamicznie, o czym świadczy zarejestrowany wzrost liczby przyjazdów turystów zagranicznych o 34% w tym regionie. Natomiast Saint Vincent i Grenadyny zanotowały spadek w liczbie przyjazdów cudzoziemców w analogicznym okresie wynoszący 11,3%. Wyspy te skupiały od 1% do 2% ruchu turystycznego małych obszarów wyspiarskich tego regionu. Celem artykułu była identyfikacja poszczególnych elementów krajobrazu turystycznego, które występują na Saint Vincent i Grenadynach oraz uzyskanie odpowiedzi na pytania: czy tutejsza turystyka wykorzystuje potencjał kulturowy do rozwoju produktu turystycznego?

Abstract: The tourism in the Caribbean Region in 2005–2016 was growing rapidly, 34% growth in foreign tourists' arrivals was recorded. However Saint Vincent and the Grenadines recorded decrease in foreign tourists' arrivals by 11,3% in the same period. Those islands are responsible for 1–2% of tourist movement to small islands of this region. The aim of the article was to indicate the particular elements of tourism infrastructure in the landscape as a part of cultural landscape on Saint Vincent and the Grenadines. The detailed aim was to answer to the question whether the tourism industry uses the cultural potential of Saint Vincent and the Grenadines.

Słowa kluczowe: Saint Vincent i Grenadyny, krajobraz turystyczny, krajobraz kulturowy, turystyka kulturowa

Key words: Saint Vincent and the Grenadines, tourism landscape, cultural landscape, culture tourism

WSTĘP

Turystyka w Regionie Karaibskim¹ przez ostatnie lata rozwijała się bardzo dynamicznie, mimo niewielkich zawirowań związanych ze światowym kryzysem gospodarczym. W 2016 roku zarejestrowano 25,2 mln, a w 2005 – 18,8 mln przyjazdów turystycznych. Oznacza to wzrost o 34%

¹ Region Karaibski – w niniejszym artykule posłużono się nazewnictwem geograficznym zawartym w wytycznych Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (www.ksng.gugik.gov.pl/wydawnictwa_ngs.php – data dostępu: 1.02.2018) (*Nazewnictwo Geograficzne Świata – Zeszyt 1, Ameryka Australia i Oceania 2004*).

w latach 2005–2016 (www.statista.com). Nie wszystkie kierunki wyjazdów turystycznych tego regionu rozwijały się równomiernie, a analizowane wyspy zanotowały znaczne spadki w liczbie przyjazdów turystów zagranicznych.

Saint Vincent i Grenadyny są państwem wyspiarskim na Morzu Karaibskim, położonym w archipelagu Małych Antyli. Państwo składa się z wyspy Saint Vincent oraz małych wysp w północnej części archipelagu Grenadyny. Geneza wysp jest wulkaniczna i są one otoczone są przez rafy koralowe, które są niezwykle cenne dla rozwoju turystyki (Mydel, Groch 1998, s. 312). Wyspy są także obszarem bogatym pod względem kulturowym i mogłyby w doskonały sposób rozwijać ofertę turystyczną związaną z turystyką kulturową na swoim obszarze. Jednakże udział tych wysp w ruchu turystycznym jest na niewielkim poziomie.

Celem niniejszego artykułu było uzyskanie odpowiedzi na pytania: jakie elementy krajobrazu turystycznego występują na Saint Vincent i Grenadynach? Czy turystyka na obszarze tych wysp wykorzystuje potencjał kulturowy do rozwoju produktu turystycznego? Postawiono hipotezę, że głównymi elementami krajobrazu turystycznego są: hotele, ośrodki wypoczynkowe oraz plaże udostępnione dla turystów. Niestety władze Saint Vincent i Grenadynów nie wykorzystują w pełni potencjału kulturowego do rozwoju turystyki na wyspach. Metody wykorzystane w artykule to analiza danych statystycznych i analiza literatury, w tym przewodników i folderów turystycznych oraz dokumentów strategicznych.

KRAJOBRAZ TURYSTYCZNY W REGIONIE KARAIBSKIM

Badając przekształcenie krajobrazu kulturowego przez turystykę należy odnieść się do podstawowych definicji w tym zakresie. Według S. Leszczyckiego (1988, s. 10) można wyróżnić dwa rodzaje krajobrazów: krajobraz kulturowy i krajobraz naturalny czyli przyrodniczy. M. Dobrowolska uznawała **krajobraz kulturowy** jako syntezę działalności człowieka w środowisku geograficznym. Ma on ukazywać współzależność przyrody oraz człowieka (Dobrowolska 1953, za: Myga-Piątek 2005, s. 71-77; por. Richling 2001).

Krajobraz turystyczny jest elementem krajobrazu kulturowego i jest określany jako forma krajobrazu funkcjonalnie związana z działalnością turystyczną człowieka (Skowronek, Tucki, Józwick 2015, s. 183). Pojęcie krajobrazu turystycznego zostało przedstawione w pracy T.S. Terkenli (2011). Według A. Dietvorsta krajobraz turystyczny jest ukształtowany przez materialne oraz niematerialne przemiany naturalnego krajobrazu zarówno przyrodniczego jak i społeczno-ekonomicznego „w celu zaspokojenia oczekiwań turystów i rozwoju gospodarki turystycznej” (Dietvorst 1996, za: Skowronek, Józwick, Tucki 2013, s. 66-67). Według A. Kowalczyka i M. Derek (2010, s. 131) „Krajobraz turystyczny jest rodzajem krajobrazu kulturowego, który można najkrócej zdefiniować jako krajobraz naturalny (przyrodniczy), który został przekształcony w wyniku działalności człowieka związanej z turystyką i wypoczynkiem”. Zaprezentowane definicje pozwolą lepiej odnieść się do identyfikacji krajobrazu kulturowego na badanych wyspach.

Przestrzeń turystyczną jest obszar, gdzie rozwija się funkcja turystyczna. Według B. Włodarczyka (2009, s. 70-90) przestrzeń turystyczna pełni rolę nadrzędną w badaniach turystycznych. Przestrzeń geograficzną można definiować jako „część przestrzeni geograficznej i społeczno-ekonomicznej, w której zachodzą zjawiska turystyczne” (Warszyńska, Jackowski 1978, s. 31). Natomiast **turystyka kulturowa** to „turystyka o motywacji kulturalnej, taka jak wycieczki do miejsc o wartości artystycznej i historycznej, wizyty w muzeach i galeriach, podróże, których celem jest uczestniczenie

w spektaklach artystycznych i innych wydarzeniach kulturalnych” (Medlik 1995, za: Mikos von Rohrscheidt 2008, s. 7).

Region Karaibski dzieli się na Wielkie Antyle i Małe Antyle. Wielkie Antyle to duże wyspy takie jak: Kuba, Haiti i Dominikana, Jamajka oraz Portoryko. Natomiast Małe Antyle to m.in. Saint Vincent, Dominika, Martynika, Wyspy Dziewicze oraz Saint Lucia (www.caribe.com.pl). Turystyka w Regionie Karaibskim była opisywana przez A. Padillę i J.L. McElroya (2007). Region ten jest miejscem dyfuzji różnego rodzaju grup etnicznych, językowych oraz odmiennych zwyczajów (Thomas 1988, za: Padilla, McElroy 2007, s. 649). Turystyka na tym obszarze jest działalnością dominującą i wypiera takie formy działalności jak plantacje trzciny cukrowej, tytoniu oraz kawy (Fields 1984, za: Padilla, McElroy 2007, s. 649; por. Spoor 2000). Region Karaibski słynie z turystyki; szczególnie często odwiedzany jest przez turystów ze Stanów Zjednoczonych i Kanady. Jamajka jest znana z festiwali oraz promocji muzyki *reggae*, która swój początek wzięła właśnie na jej obszarze, a pozostałe wyspy również promują tańce takie jak rumba i salsa oraz inne mniej znane style muzyczne, np. *gwokę*, *merengue* oraz *zouk* (www.caribe.com.pl). Wielu autorów takich jak C. Jayawardena (2002) oraz J. Holder (2013) uznają Region Karaibski za najbardziej uzależniony od turystyki region na świecie. Cieszy się on ogromną popularnością ze względu na możliwości uprawiania turystyki aktywnej (nurkowanie, *snorkelling* czy *windsurfing*).

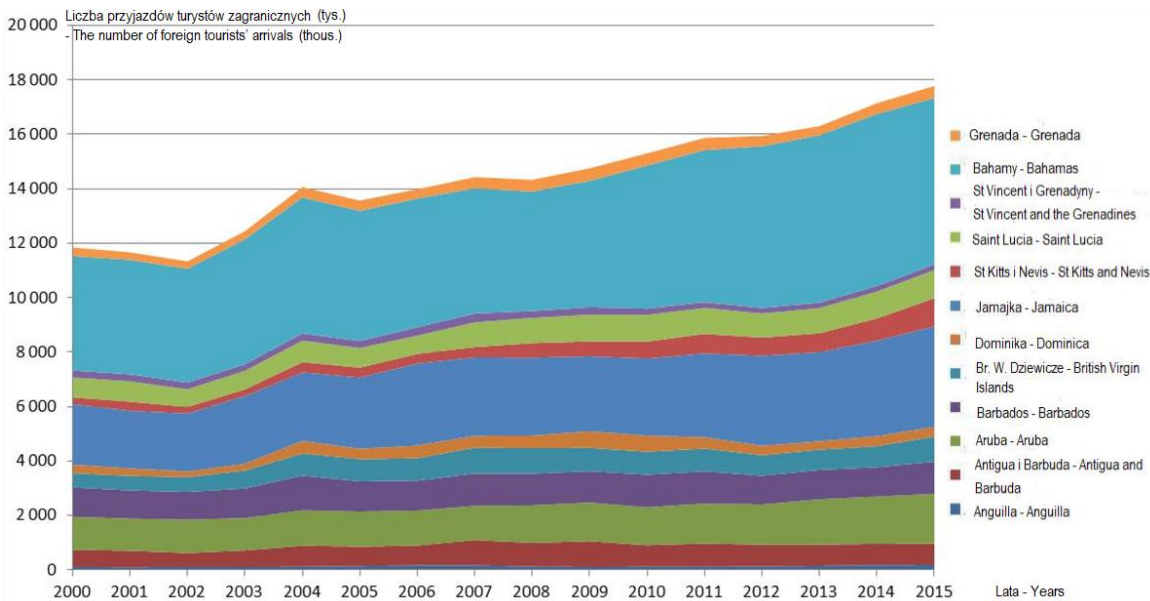
Region ten charakteryzuje wysoka bioróżnorodność pod względem życia morskiego. Również z tego względu na ten obszar przybywa rocznie ok. 25 milionów turystów zagranicznych a zyski z turystyki są szacowane na więcej niż 25 miliardów amerykańskich dolarów rocznie (Burke, Maidens 2006, za: Trujillo et al. 2016, s. 146).

Na rycinie 1. zaprezentowano liczbę przyjazdów turystów zagranicznych na wybrane małe obszary wyspiarskie Regionu Karaibskiego w latach 2000–2015 oraz udział analizowanych wysp w tym ruchu turystycznym. Nawet wśród małych wysp tego regionu Saint Vincent i Grenadyny miały w ostatnich latach jedynie od 1 do 2% udziału w ruchu turystycznym z tendencją malejącą zbliżającą się do poziomu 1,2% w 2015 r., co oznacza, że wyspy posiadają potencjał do zwiększenia ruchu turystycznego.

Region Karaibski jest bardzo bogaty pod względem kulturowym. Szczególnie z tego typu turystyki słynie Jamajka, Kuba i Portoryko. Turystyka na tym obszarze w dużej mierze opiera się na rejsach statków wycieczkowych (Wood 2000, s. 345–370). Przyjmowanie statków z turystami stało się ważną częścią gospodarki dla tego obszaru. Powoduje to także ogromną globalizację gospodarki karaibskiej. Region ten posiada długą historię znacznej penetracji turystycznej oraz zależności ekonomicznej od innych państw (Wood 2000, s. 349).

Region Karaibski jest obszarem bardzo przekształconym przez przemysł turystyczny. Na przykład na Jamajce powstały duże ośrodki wypoczynkowe już w latach 50. XX w. (Jędrusik 2005, s. 180). Największą pojemnością bazy noclegowej charakteryzują się: Dominikana, Kuba, Jamajka, Bahamy oraz Portoryko. Obiekty noclegowe lokalizowane są wzdłuż linii brzegowej, a dodatkowo towarzyszy im rozbudowana baza gastronomiczna, przystanie jachtowe i duże porty przyjmujące ogromne statki wycieczkowe.

Bardzo dużą grupę osób pracujących w turystyce w Regionie Karaibskim stanowią obcokrajowcy, w tym Filipińczycy. Szacuje się, że w połowie lat 90. XX w. było na całym świecie 4,2 mln pracowników z Filipin, z czego duża grupa pracowała w Regionie Karaibskim (Ball 1997, za: Wood 2000, s. 354). Rejsy okrężne mają także walor wielokulturowości ze względu na załogę, która pochodzi z różnych krajów. Promując wycieczki statkami jako ich walor wskazuje się możliwość spotkania wieloetnicznej załogi z różnych zakątków świata (Wood 2000, s. 356).

Ryc. 1. Liczba przyjazdów turystów zagranicznych na wybrane małe obszary wyspiarskie Regionu Karaibskiego w latach 2000–2015 (w tysiącach)

Fig. 1. The number of foreign tourists' arrivals to selected small island areas of the Caribbean Region in 2000–2015 (in thousands)

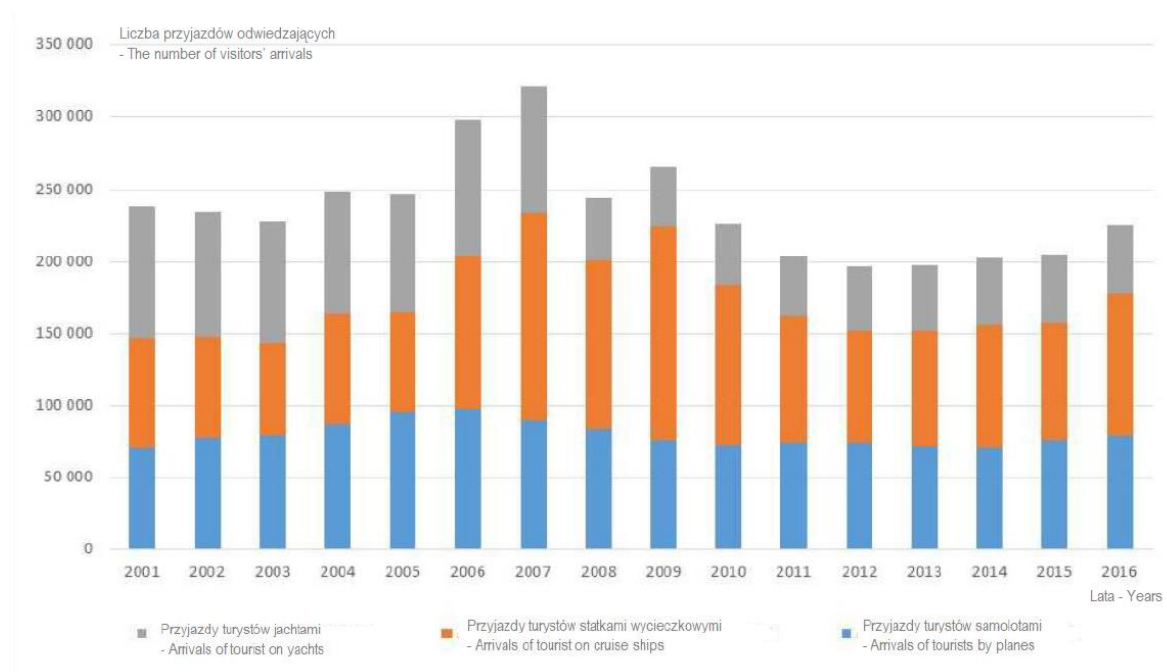
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UNWTO (www.unwto.org – data dostępu: 17.05.2016).
Source: own study based on UNWTO data (www.unwto.org – 17.05.2016).

ROZWÓJ TURYSTYKI NA SAINT VINCENT I GRENADYNACH

Saint Vincent to wyspa górzysta z klimatem podrównikowym silnie wilgotnym. Pora sucha występuje od stycznia do maja, a deszczowa od maja do listopada (Mydel, Groch 1998, s. 312). Średnie roczne sumy opadów wahają się od 1500 mm do 3800 mm, a średnia miesięczna temperatura powietrza zawiera się w granicach od 18-32 °C. Gospodarka opiera się na rolnictwie (Mydel, Groch 1998, s. 313). Atrakcyjność turystyczna wysp wynika głównie z wybitnych walorów środowiska przyrodniczego: piaszczystych plaż, ciepłego klimatu oraz źródeł mineralnych (Mydel, Groch 1998). Wyspy charakteryzują się małym ruchem lotniczym ze względu na niewielką liczbę połączeń oraz słabo rozwiniętą bazą noclegową (Jędrusik 2005, s. 181). Turyści wyjeżdżający na wyspy tropikalne są zainteresowani turystyką kulturową. Potwierdzają to badania przeprowadzone wśród studentów w 2014 r. Potencjalni turyści wyjeżdżający na wyspy tropikalne są zdecydowanie pozytywnie nastawieni do zwiedzania zabytków kultury (47% ankietowanych) oraz są zainteresowani kuchnią lokalną (45%). Tylko 27% ankietowanych wskazało zdecydowanie pozytywne nastawienie do opalania się (Podhorodecka 2015). To pokazuje ogromny potencjał rozwoju turystyki kulturowej na wyspach.

Według R. Brittona (1977) Saint Vincent i Grenadyny są obszarem wyspiarskim, gdzie inwestycje zostały zrealizowane przez kapitał zagraniczny i są bardzo energochłonne. Dla odwiedzających trzeba sprowadzać wiele produktów, a enklawy luksusu są otoczone przez ubogą ludność, co powoduje także negatywny społeczny odbiór rozwoju turystyki na tym obszarze. Miejsca pracy, które powstają do obsługi ruchu turystycznego dotyczą głównie nisko płatnych zawodów związanych ze sprzątnianiem pokoi i obsługą lokali gastronomicznych.

Atrakcjami turystyki kulturowej na Saint Vincent i Grenadynach są lokalna karaibska kuchnia, potrawy takie jak: opiekany owoc drzewa chlebowego, ryba z gatunku *karanks – jackfish*, lokalne piwo Hairoun oraz rum Sunset (www.karaiby.net). Wyspy te słyną także z muzyki karaibskiej np. *calypso, steel pan*, imprez i festiwali muzycznych oraz organizacji regat. Hucznie obchodzony jest karnawał – Vincy Mas, kiedy organizowane są parady oraz pokazy taneczne (www.karaiby.net). Niestety turystyka na Saint Vincent i Grenadynach nie rozwija się w takim tempie jak powinna. Sektor turystyczny w latach 2001–2010 uległ zmniejszeniu średnio o 2,9% rocznie (*National Report St. Vincent and the Grenadines 2013*, s. 8–9). Na rycinie 2. zaprezentowano liczbę przyjazdów turystów i odwiedzających jednodniowych na Saint Vincent i Grenadynach w latach 2001–2016.

Ryc. 2. Liczba przyjazdów odwiedzających na Saint Vincent i Grenadyny w latach 2001–2016

Fig. 2. The number of visitors' arrivals on Saint Vincent and Grenadines in 2001–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: www.iwnsvg.com/2017/03/22/st-vincents-2016-tourism-numbers-are-nothing-to-brag-about – data dostępu: 20.03.2018 (za: SVG Tourism Authority Figures).

Source: own study based on data: www.iwnsvg.com/2017/03/22/st-vincents-2016-tourism-numbers-are-nothing-to-brag-about (20.03.2018).

Niestety, analizowane wyspy leżą w strefie sejsmicznej, co może powodować zagrożenie dla miejscowej ludności oraz potencjalne zagrożenie dla turystów. Są one także często nawiedzane przez huragany, co również negatywnie wpływa na postrzeganie tego obszaru przez turystów.

Najlepszym pod względem liczby przyjazdów turystów zagranicznych na wyspy był 2007 rok, tuż przed światowym kryzysem gospodarczym, kiedy to wyspy odwiedziło powyżej 325 tys. osób z zagranicy. W połowie lat 80. XX w. ruch turystyczny nie przekraczał 100 tys. osób, a na początku lat 90. XX w. przekroczył poziom 150 tys. W połowie lat 90. XX w. osiągnął wartość 200 tys. osób. Na początku XXI w. wyniósł on 250 tys., a w połowie pierwszej dekady XXI w. 300 tys. Niestety światowy kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w latach 2007–2008 wpędził gospodarkę w depresję i był także odnotowany w sektorze turystycznym. Analizując dane dotyczące ruchu turystycznego podczas światowego kryzysu gospodarczego w Regionie Karaibskim, można zaobserwować,

iz spośród małych obszarów wyspiarskich większe spadki w liczbie turystów zagranicznych niż Saint Vincent i Grenadyny na przełomie 2009 i 2008 r. miały Anguilla (–23%), Antigua i Barbuda (–13%), Bahamy (–14%), natomiast mniejsze były rejestrowane dla Dominiki (–5%), Jamajki (–4%), Saint Luci (–8%) oraz Saint Kitts i Nevis (–8%) (*Caribbean Tourism Organization* 2009, za: Lewis, Joseph, Roach 2009, s. 10).

Udział wydatków na turystykę w stosunku do PKB na Saint Vincent i Grenadynach w 2015 r. wyniósł 27,4% (www.unwto.org), natomiast udział turystyki w eksporcie wszystkich dóbr i usług wyniósł 72,8%. Według danych Światowej Rady Turystyki i Podróży – *World Travel and Tourism Council* (WTTC) w gospodarce wysp turystyka nie ma jeszcze dominującej roli, ale w przyszłości może się to zmienić, jeśli sektor turystyczny będzie odpowiednio rozwijany. W 2014 r. udział przemysłu turystycznego w tworzeniu PKB wyniósł 5%, a udział szeroko pojętej gospodarki turystycznej w tworzeniu PKB 16%, natomiast biorąc pod uwagę efekt indukowany turystyki (a więc siłę nabywczą wszystkich osób pracujących w sektorze turystycznym), to wartość ta osiągnęła poziom 20% PKB. W przyszłości według danych WTTC ta sytuacja ma się zmienić pozytywnie i w 2025 r. przemysł turystyczny będzie wytwarzał na tych wyspach 6% PKB, a gospodarka turystyczna 20%, natomiast z uwzględnieniem efektu indukowanego 25% (*Travel & Tourism Economic Impact 2015. Saint Vincent and the Grenadines* 2015). Dzięki turystyce pracę w 2014 r. na wyspach miało 2,2 tys. osób. Niestety liczba ta była efektem światowego kryzysu gospodarczego. Wcześniej, np. w 2008 r. (przed światowym kryzysem gospodarczym) liczba zatrudnionych w turystyce wynosiła 3,1 tys. osób. Według prognoz WTTC w 2025 r. liczba miejsc pracy nie zrówna się z poziomem sprzed światowego kryzysu gospodarczego. Analizując poziom wydatków z 2013 r. do wielkości wydatków z 2007 r., a więc sprzed światowego kryzysu gospodarczego, można wskazać bardzo znaczny spadek wynoszący 22%. Udział podróży w eksporcie tego obszaru wynosił aż 87,1%, natomiast udział turystyki w eksporcie wynosił 72,7%.

KRAJOBRAZ TURYSTYCZNY A TURYSTYKA KULTUROWA NA SAINT VINCENT I GRENADYNACH

W ostatnich latach nastąpiło zwiększenie liczby przyjazdów turystów i odwiedzających jedno-dniowych korzystających z rejsów okrężnych na Saint Vincent i Grenadynach, ale nie przekładało się to na wpływy z turystyki. Założono, iż najlepszym rozwiązaniem będzie rozbudowa międzynarodowego lotniska (*National Report St. Vincent and the Grenadines* 2013, s. 8-9)². W dokumencie strategicznym *National Report St. Vincent and the Grenadines* zwrócono uwagę, iż rozwój turystyki należy opierać o walory przyrodnicze, a nie wspomniano o dziedzictwie kulturowym.

Turystyka na Grenadynach oferuje bardzo dużo indywidualnym turystom. Najważniejszym elementem jest środowisko przyrodnicze. Bardzo atrakcyjna jest wyspa Bequia, która słynie z powolnego tempa życia i tzw. „*slow tourism*”. Turyści mogą pływać, nurkować albo uprawiać turystykę aktywną. Ponadto, dużą atrakcją dla turystów stanowią Princess Margaret Beach oraz Lower Bay zlokalizowane w pobliżu stolicy Port Elizabeth. Mustique jest miejscem dla artystów rockowych

² W programie pod nazwą *Saint Vincent and the Grenadines National Economic and Social Development Plan 2013–2025* (2013, s. 92) jedynie pięć stron poświęcono turystyce, ale nie wspomniano o potencjale rozwoju turystyki kulturowej.

oraz charakteryzuje się bardzo drogą bazą noclegową (zlokalizowana jest tutaj willa D. Bowiego). Na wyspach znajduje się również ekskluzywna inwestycja hotelarska D. Trumpa (położona na wyspie Canouan). Morski park narodowy Tobago Keys jest doskonałym miejscem do podziwiania raf koralowych (Egerton 2017), ale ten obszar można zaliczyć również do destynacji turystyki filmowej, gdyż realizowany był tam film „Piraci z Karaibów”. Właśnie w tym miejscu rozegrały się sceny walki z udziałem J. Deppa, czyli kapitana Jacka Sparrowa (www.discoversvg.com). Ponadto, na wyspie Saint Vincent zlokalizowane są na dużej formacji skalnej petroglify prekolumbijskiej cywilizacji (www.whc.unesco.org).

Należy pamiętać, iż wyspy charakteryzują się nierównomiernym przestrzennie rozmieszczeniem infrastruktury turystycznej. Nie na wszystkich wyspach występuje „krajobraz turystyczny”. Przykładem mogą być wyspy Tobago Keys, które praktycznie nie posiadają zagospodarowania turystycznego na swoim obszarze, podobnie jak północna część wyspy Saint Vincent.

Liczba mieszkańców Saint Vincent i Grenadynów w 2017 r. wyniosła 109,6 tys., w stolicy Kingstown mieszkało 17 tys. mieszkańców³, w Georgetown – 2 tys., a w Byera Village – 1 tys. (www.worlddata.info – data dostępu: 21.08.2018)⁴.

Krajobraz kulturowy na Saint Vincent i Grenadynach jest w znacznym stopniu kształtowany przez sektor turystyczny. Turystyka na wyspach nie wykorzystała w pełni ich potencjału kulturowego. Brak jest zdecydowanych działań promocyjnych realizowanych w ciągu ostatnich kilkunastu lat dotyczących turystyki kulturowej. Przeglądając ofertę turystyczną zawartą w oficjalnych przewodnikach sfinansowanych przez Ministry of Tourism and Culture of Saint Vincent and the Grenadines, można stwierdzić, że elementy związane z turystyką kulturową stanowiły 46% oferty, a z turystyką przyrodniczą 54% (tabela 1).

Przygotowano zestawienie atrakcji oraz produktów turystycznych występujących na poszczególnych wyspach tego obszaru wyspiarskiego przygotowane na podstawie wybranych przewodników turystycznych (tabela 1). Wymienione w tabeli 1. atrakcje turystyczne i produkty związane z turystyką kulturową można podzielić na atrakcje kulturowe kultury materialnej i niematerialnej. Wszystkie festiwale oraz święta organizowane na poszczególnych wyspach powinny zostać zaliczone do elementów kultury niematerialnej, natomiast kościoły, katedry, twierdze, forty, umocnienia oraz plantacje – do elementów kultury materialnej.

³ Stopa bezrobocia w 2017 r. wyniosła 18,8%, a wielkość inflacji –0,15% (www.worlddata.info – data dostępu: 21.08.2018). Udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wyspach w stosunku do PKB w 2016 r. wyniósł 11,9% (www.worldbank.org – data dostępu: 21.08.2018).

⁴ Według danych Banku Światowego w 2016 r. udział powierzchni nadających się pod uprawę do powierzchni całej wysp wynosił 12,8%, natomiast udział upraw do powierzchni wysp wyniósł 7,6%. Udział powierzchni zalesionych do powierzchni ogółem wyniósł 69%.

Tab. 1. Atrakcje turystyczne i produkty turystyczne na Saint Vincent i Grenadynach
Table 1. Tourist attractions and tourist products on Saint Vincent and Grenadines

Lp.	Atrakcja turystyczna / Produkt turystyczny <i>Tourist attraction / Tourist product</i>	Wyspa <i>Island</i>	Atrakcje turystyczne i produkty związane z turystyką kulturową <i>Tourist attractions and tourist products associated with cultural tourism</i>	Atrakcje turystyczne i produkty związane z turystyką przyrodniczą <i>Tourist attractions and tourist products related to nature tourism</i>
1	Mustique Blues Festival ⁵	St. Vincent	+	
2	Bequia Music Fest	Bequia	+	
3	Gospel Fest Month	St. Vincent	+	
4	Whit Monday Fisherman's Day	St. Vincent		+
5	National Drama Festival	St. Vincent	+	
6	Nine Mornings Celebrations	St. Vincent	+	
7	Vincy Carnival	St. Vincent	+	
8	Regatta excitement	St. Vincent		+
9	Easterval festivals	Union Islands	+	
10	Big Drum Dance	Union Islands	+	
11	Adventure Big Safari Trip	St. Vincent		+
12	Dive Saint Vincent	St. Vincent		+
13	Sea Breeze Nature Tours	St. Vincent		+
14	Fantasea Tours	St. Vincent		+
15	Botanical Gardens	St. Vincent		+
16	Vermount Nature Trails	St. Vincent		+
17	Fort Duvernette	St. Vincent	+	
18	Orange Hill Estate	St. Vincent	+	
19	Sailor's Wilderness Tours	St. Vincent		+
20	Kingstown Market	St. Vincent	+	
21	T George's Anglican Cathedral	St. Vincent	+	
22	St. Mary's Catholic Cathedral	St. Vincent	+	
23	Kingstown Methodis Church	St. Vincent	+	
24	Fort Charlotte	St. Vincent	+	
25	Fort Duvernette	St. Vincent	+	
26	Chateaubelair	St. Vincent		+
27	Cumberland Bay	St. Vincent		+
28	Petit Byahaut	St. Vincent		+
29	Trumakar Bay	St. Vincent		+
30	Wallibou	St. Vincent		+
31	Blue Lagoon	St. Vincent		+
32	Villa Beach and Indian Bay	St. Vincent		+
33	Christmas and Carnival Arts and Crafts Fairs	St. Vincent	+	
34	Wallilabou Craft Centre	St. Vincent	+	
35	Admiralty Bay	Bequia		+
36	Lower Bay	Bequia		+
37	Falls of Baleine	Bequia		+
38	Plantation House	Bequia	+	

⁵ Festiwal wykazano w zestawieniu 3 razy, ponieważ równocześnie odbywa się na 3 wyspach.

Tab. 1. Ciąg dalszy ze strony 30

Table 1. Continued from page 30

39	Princess Margaret Beach	Bequia		+
40	Friendship Bay	Bequia		+
41	Dive Bequia	Bequia		+
42	Passion Catamaran Cruises	Bequia		+
43	Bequia Easter Regatta	Bequia		+
44	Fisherman's Day	Bequia		+
45	Bequia Music Fest	Bequia	+	
46	Mustique Blues Festival	Bequia	+	
47	Mustique Blues Festival	Mustique	+	
48	Macaroni Bay	Mustique		+
49	Pasture Bay	Mustique		+
50	Britannia Bay	Mustique		+
51	Endeavour Bay	Mustique		+
52	Gellicieux Bay	Mustique		+
53	L'Ansecoy Bay	Mustique		+
54	Lagoon Bay	Mustique		+
55	Seaside Blues	Mustique	+	
56	Trump International Golf Club, Trump Islands Villas	Canouan Islands	+	
57	Saline Bay	Mayreau		+
58	Salt Whistle Bay	Mayreau		+
59	Horseshoe Reef	Tobago Keys		+
60	Petit Remeau	Tobago Keys		+
61	Palm Islands	Tobago Keys		+
62	Barabel	Tobago Keys		+
63	Petit Beateau	Tobago Keys		+
64	Clifton Harbour	Union Islands	+	
65	Newlands Reef	Union Islands	+	
66	Lagoon Reef	Union Islands	+	
67	Frigate Islands	Union Islands	+	
68	Big Sands	Union Islands	+	
69	Chatham Bay	Union Islands	+	
70	Bloody Bay	Union Islands	+	
71	Richmond Bay	Union Islands	+	
Razem / Sum			33	40

Źródło: *The Ins&Outs of St. Vincent & the Grenadines*, 2005, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines; *Life in St. Vincent and the Grenadines 2004-2005*, 2004, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines; www.lonelyplanet.com (data dostępu: 21.03.2018).

Source: *The Ins&Outs of St. Vincent & the Grenadines*, 2005, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines; *Life in St. Vincent and the Grenadines 2004-2005*, 2004, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines; www.lonelyplanet.com (21.03.2018).

PRZEKSZTAŁCENIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO PRZEZ TURYSTYKĘ NA SAINT VINCENT I GRENADYNACH

Przekształcenie krajobrazu kulturowego przez turystykę związane jest z przemieszczaniem się człowieka w krajobrazie oraz związane z tym tworzenie różnych obiektów konsumpcji turystycznej

(Andrejczuk 2013, s. 76). Do tego dochodzi jeszcze konieczność rozbudowy odpowiedniej infrastruktury (w tym także transportowej). Z tego powodu z turystyką wiąże się znaczną ingerencją człowieka w krajobraz, która w przypadku obszarów o znacznej intensywności ruchu turystycznego powoduje wykształcenie się krajobrazu turystycznego (Andrejczuk 2013). Funkcja turystyczna łączy wtedy część przyrodniczą krajobrazu z częścią antropogeniczną w całość, a więc krajobraz turystyczny.

Krajobraz na Saint Vincent i Grenadynach to głównie zabudowane plaże z dużą liczbą pomostów do cumowania statków i jachtów, które mogą być uznane za krajobraz przekształcony. Zlokalizowane są tu liczne restauracje oraz obiekty noclegowe. Krajobraz kulturowy na Saint Vincent i Grenadynach jest w znacznym stopniu przekształcony przez turystykę. Liczba pokoi na Saint Vincent i Grenadynach wyniosła w 2015 r. 2231 (www.unwto.org – data dostępu: 17.05.2018). Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego wyniósł 0,72 (a więc liczba turystów w ciągu roku nie przekracza liczby stałych mieszkańców). Jeśli weźmiemy pod uwagę również odwiedzających jedno-dniowych to wskaźnik intensywności ruchu turystycznego osiągnął znaczny poziom w 2015 r. wynoszący 2,07. Oznacza to, że w ciągu roku liczba odwiedzających jest dwukrotnie większa od liczby lokalnych mieszkańców. Wskaźnik Baretje'a-Deferta, który jest miernikiem stopnia zagospodarowania turystycznego, wyniósł 0,020, co oznacza że na 1 tys. mieszkańców, przypada 20 turystycznych miejsc noclegowych (Szromek 2013, s. 91-93). Mimo, iż średnie wskaźniki liczone dla wszystkich wysp nie są bardzo wysokie to należy pamiętać, iż rozmieszczenie zagospodarowania turystycznego nie jest na wyspach równomierne. Są fragmenty wysp, które są bardzo silnie przekształcone przez krajobraz turystyczny (np. południowa część wyspy Saint Vincent).

Poniżej wybrano zobrazowania satelitarne najbardziej znanych obszarów Saint Vincent i Grenadynów na podstawie wskazań przewodnika Lonely Planet (www.lonelyplanet.com).

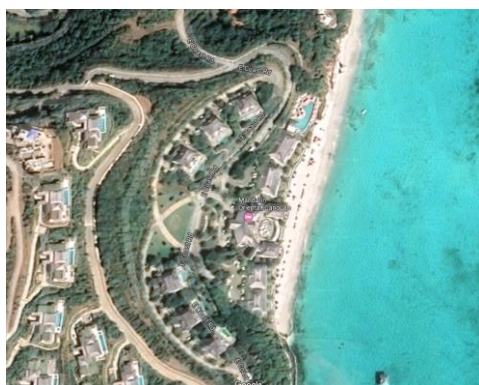
Ryc. 3. Nadbrzeże Mustique
Fig. 3. The Mustique seafront

Źródło / Source: www.google.pl/maps/place.

Ryc. 5. Statki cumujące w porcie Union Island
Fig. 5. Ships moored at Union Island Port

Źródło / Source: www.google.pl/maps/place.

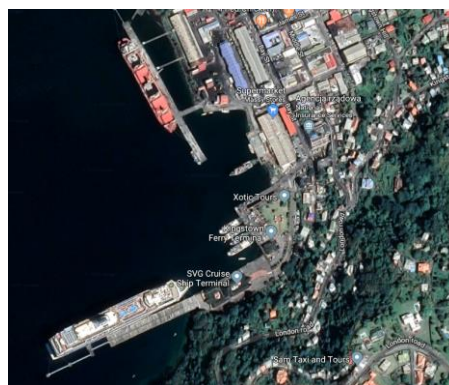

Ryc. 4. Zagospodarowanie turystyczne na wyspie Canouan

Fig. 4. Tourism development on the island of Canouan

Źródło / Source:

www.google.pl/maps/place/Canouan.

Ryc. 6. Port przyjmujący statki wycieczkowe na St. Vincent

Fig. 6. The port accepting cruise ships at St. Vincent

Źródło / Source: www.google.pl/maps/place.

Tab. 2. Inwentaryzacja form przestrzeni turystycznej na Saint Vincent i Grenadynach

Table 2. Inventory of forms of tourist space on Saint Vincent and Grenadines

Przykłady zagospodarowania turystycznego / Examples of tourism development	Główny typ turystyki / Main type of tourism
pomosty / piers	turystyka morska / sea tourism
mariny, porty / marines, sea ports	turystyka morska / sea tourism
promenady, deptaki / promenades	turystyka wypoczynkowa / leisure tourism
hotele, ośrodki wypoczynkowe / hotels, resorts	wszystkie typy turystyki / all types of tourism
restauracje, bary, punkty gastronomiczne / restaurants, bars, food outlets	wszystkie typy turystyki / all types of tourism
plantacje trzciny cukrowej, plantacje tytoniu, plantacje kawy udostępnione zwiedzającym / sugar cane plantations, tobacco plantations, coffee plantations available to visitors	turystyka kulturowa / cultural tourism
plaże / beaches	turystyka wypoczynkowa / leisure tourism

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own elaboration.

Wartość wskaźnika Deferta, który jest miernikiem funkcji turystycznej, wyniosła 203, co oznacza, że w ciągu roku w przeliczeniu na 1 km² z noclegów korzysta 203 turystów, co powoduje duże przekształcenie przestrzeni turystycznej. Rozwój funkcji turystycznej wiąże się z licznymi przekształceniami krajobrazu. Powstają obiekty hotelowe z basenami, restauracje, inwestycje turystyczne w postaci wiosek wakacyjnych, marin, pomostów do cumowania statków. Dodatkowo, linia brzegowa jest dostosowana do potrzeb turystów. Usługi gastronomiczne wkraczają na plażę lub są zlokalizowane bardzo blisko linii brzegowej. Należy pamiętać, iż zagospodarowanie turystyczne na Saint Vincent i Grenadynach jest nierównomiernie rozmieszczone na wyspach, a krajobraz turystyczny występuje w najatrakcyjniejszym miejscu najczęściej wzdłuż linii brzegowej.

PODSUMOWANIE

W ostatnich latach Saint Vincent i Grenadyny rejestrowały słabe wyniki sektora turystycznego, szczególnie w porównaniu do innych małych turystycznych obszarów wyspiarskich w Regionie Karaibskim. Było to widoczne zarówno pod względem natężenia ruchu turystycznego, jak i wielkości wydatków turystycznych oraz zatrudnienia w turystyce, szczególnie w zestawieniu ze stanem tego obszaru sprzed światowego kryzysu gospodarczego. Wyspy te w aspekcie reakcji sektora turystycznego na kryzys gospodarczy były w najgorszej sytuacji wśród podobnych turystycznych obszarów wyspiarskich (Podhorodecka 2018).

Celem niniejszego artykułu było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób kształtowany jest krajobraz kulturowy na Saint Vincent i Grenadynach w związku z rozwojem sektora turystycznego – oraz – czy turystyka na obszarze Saint Vincent i Grenadynów wykorzystuje potencjał kulturowy do rozwoju turystyki. W artykule wskazano, że dominujące elementy przestrzeni turystycznej to hotele, pozostała baza noclegowa, mariny oraz plaże przeznaczone dla turystów. Charakteryzują się one znaczną gęstością bazy noclegowej oraz – jeśli weźmiemy pod uwagę liczbę odwiedzających jednodniowych – również wysokim wskaźnikiem intensywności ruchu turystycznego. Wyspy nie wykorzystują jednak w pełni potencjału kulturowego w promocji turystycznej oraz tworzeniu produktów turystycznych. Elementy kulturowe stanowiły mniej niż połowę atrakcji wskazanych w analizowanych przewodnikach turystycznych. Mogłyby być one lepiej wykorzystywane w promocji turystyki kulturowej na obszarze tego terytorium wyspiarskiego. Krajobraz na Saint Vincent i Grenadynach jest w znacznym stopniu przekształcany przez sektor turystyczny, który wpływa na tworzenie przestrzeni turystycznej. Jednakże, nie jest on równomiernie rozmieszczony na wyspach, ale skupiony na wybranych obszarach, takich jak np. południowa część wyspy Saint Vincent, która charakteryzuje się największym natężeniem ruchu turystycznego. W tej części wyspy zlokalizowana jest stolica Kingstown, gdzie do portu morskiego przyplływają duże statki wycieczkowe przywożące turystów zagranicznych. W pobliżu zlokalizowany jest także port lotniczy, obsługujący – razem z portem morskim – 95% ruchu turystycznego (www.wakacjehop.com.pl – data dostępu: 20.05.2019). Znaczną intensywnością ruchu turystycznego charakteryzuje się też środkowa część wyspy Union Islands, która jest znana ze sporej liczby cumujących jachtów, którymi podróżują turyści pływający po Morzu Karaibskim (www.wakacjehop.com.pl – data dostępu: 20.05.2019).

Literatura

- Andrejczuk W., 2013, Funkcje krajobrazu kulturowego, „Krajobraz a człowiek w czasie i przestrzeni”, *Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego*, 20, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec, 65-81.
- Ball R., 1997, The Role of the State in the Globalisation of Labour Markets: The Case of the Philippines, *Environment and Planning A: Economy and Space* (<https://doi.org/10.1068.a291603>)
- Britton R.A., 1977, Making tourism more supportive of small state development: The case of St. Vincent, *Annals of Tourism Research*, 4, 5, 268-278.
- Burke L., Maidens J., 2006, *Reefs at risk in the Caribbean*, World Resource Inst., Washington, DC.
- Caribbean Tourism Organization 2009.
- Dietvorst A., 1996, Tourist landscapes. Accelerating transformations, [w:] S. Scraton (red.), *Leisure, time and space. Meanings and values in people's lives*, LSA Publication 57, Brighton, 13-24.
- Dobrowolska M., 1953, Przedmiot i metodyka geografii historycznej, *Przegląd Geograficzny*, 25, 1, 57-71.

- Egerton A., 2017, *Guide to the Grenadines: an island for every traveller*, Lonely Planet (www.lonelyplanet.com/windward-islands/travel-tips-and-articles/guide-to-the-grenadines-an-island-for-every-traveler/40625c8c-8a11-5710-a052-1479d2769cf5 – data dostępu: 20.05.2018).
- Fields G., 1984, Employment, income distribution and economic growth in seven small open economies. *Economic Journal*, 94, 74-83.
- Holder J., 2013, *Caribbean tourism*, University of the West Indies Press, Kingston.
- Jayawardena C., 2002, *Tourism and hospitality education and training in the Caribbean*, University of the West Indies Press, Kingston.
- Jędrusik M., 2005, *Wyspy tropikalne – w poszukiwaniu dobrobytu*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Kowalczyk A., Derek M., 2010, Koncepcja krajobrazu turystycznego, [w:] A. Kowalczyk, M. Derek, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, 131-134.
- Leszczycki S., 1988, Mikroregiony i krajobrazy antropogeniczne, [w:] M. Stalski, Z. Szlązak (red.), *Krajobrazy Polski lokalnej, Rozwój Regionalny. Rozwój Lokalny. Samorząd Terytorialny*, 13, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 10-15.
- Lewis D., Joseph C.J., Roach K.Q., 2009, The Implications of the Current Global Financial / Economic Crisis on Integration „The Caribbean Experience” (www.semanticscholar.org/paper/The-Implications-of-the-Current-Global-Financial-%5C-Lewis-Joseph/3cca96358e073064ac0055461c9ece9bb0db35ae – data dostępu: 20.05.2018).
- Life in St. Vincent and the Grenadines 2004–2005*, 2004, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines.
- Medlik S., 1995, *Leksykon podróży, turystyki, hotelarstwa*, PWN, Warszawa.
- Mikos von Rohrscheidt A., 2008, Turystyka Kulturowa – wokół definicji, *Turystyka kulturowa*, 1, 4-21.
- Mydel R., Groch J., 1998, *Popularna Encyklopedia Powszechna*, [hasło] *Ameryka Północna*, Bertelsmann, Oficyna Wydawnicza Fogra, Kraków, 313-314.
- Myga-Piątek U., 2005, Historia, metody i źródła badań krajobrazu kulturowego, [w:] A. Szponar, S. Horsk-Schwarz (red.), *Przemiany środowiska przyrodniczego polski a jego funkcjonowanie, Problemy Ekologii Krajobrazu*, 17, 71-77.
- National Report St. Vincent and the Grenadines*, 2013, Ministry of Health Wellness and the Environment, Saint Vincent and the Grenadines.
- Nazewnictwo Geograficzne Świata – Zeszyt 1, Ameryka Australia i Oceania*, 2004, Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Polski przy Głównym Geodecie Kraju, Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa.
- Padilla A., McElroy J.L., 2007, Cuba and Caribbean Tourism after Castro, *Annals of Tourism Research*, 34, 3, 649-672.
- Podhorodecka K., 2015, Wyspy tropikalne jako nowy kierunek wyjazdów turystycznych wśród Polaków, *Zeszyty Naukowe. Ekonomiczne Problemy Turystyki*, 1, 29, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, 271-286.
- Podhorodecka K., 2018, Island tourism during the global economic crisis, *Miscellanea Geographica – Regional Studies on Development*, 22, 3, 130-141 [DOI: 10.2478/mgrsd-2018-0022].
- Richling A., 2001, Krajobraz jako przedmiot badań ekologii krajobrazu. [w:] U. Myga-Piątek (red.), *Krajobraz kulturowy – idee – problemy – wyzwania*, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Sosnowiec, 138-141.
- Skowronek E., Jóźwik M.J., Tucki A., 2013, *Krajobraz turystyczny – koncepcja teoretyczna*, Warsztaty z geografii turystyki nt. „Nowe–stare formy turystyki w przestrzeni”, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 63-77.
- Skowronek E., Tucki A., Jóźwik M.J., 2015, Krajobraz turystyczny jako element kształtowania wizerunku i atrakcyjności obszaru. Percepcja krajobrazu turystycznego na przykładzie Zwierzyńca, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, 853, seria Ekonomiczne Problemy Turystyki nr 2 (30), Szczecin, 183-197.

- Spoor M., 2000, *Two decades of adjustment and agricultural development in Latin America and the Caribbean*, Report prepared for the United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean, NU. CEPAL, División de Desarrollo Productivo y Empresarial.
- St. Vincent and the Grenadines National Economic and Social Development Plan 2013–2025, 2013, Prime Minister of St. Vincent and the Grenadines, St. Vincent and the Grenadines.
- Szromek A. R., 2013, Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich, *Studia Ekonomiczne*, 132, 91-103.
- Terkenli T.S., 2011, From Landscape to Tourism and Back. The Emergence of a Greek Landscape Conscience in Landscape, [w:] Z. Roca, P. Claval, J. Agnew (red.), *Landscapes, identities and development*, Ashgate, Farnham, 227-243.
- The Ins&Outs of St. Vincent & the Grenadines*, 2005, Saint Vincent and the Grenadines Ministry of Tourism and Culture, Kingstown, St. Vincent & the Grenadines.
- Thomas H., 1998, *Cuba or the Pursuit of Freedom*, Plenum Press, New York.
- Travel & Tourism Economic Impact 2015. Saint Vincent and the Grenadines*, 2015, World Travel & Tourism Council, London.
- Trujillo J.C., Carrillo B., Charris C.A., Velilla R.A., 2016, Coral reefs under threat in a Caribbean marine protected area Assessing divers' willingness to pay toward conservation, *Marine Policy*, 68, 146-154.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Włodarczyk B., 2009, *Przestrzeń turystyczna. Istota, koncepcje, determinanty rozwoju*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wood R.E., 2000, Caribbean Cruise Tourism. Globalization at Sea, *Annals of Tourism Research*, 27, 2, 345-370.
- www.caribe.com.pl (data dostępu: 18.11.2017).
- www.discoversvg.com/index.php/en/tobago-cays/explore (data dostępu: 12.04.2019).
- www.google.pl/maps/search/hotels/@13.2254686,-61.1898708,12.5z (data dostępu: 03.01.2018).
- www.iwnsvg.com/2017/03/22/st-vincents-2016-tourism-numbers-are-nothing-to-brag-about (data dostępu: 20.03.2018).
- www.karaiby.net/wyspy-karaibskie/saintvincentigrenadyny (data dostępu: 19.11.2017).
- www.ksng.gugik.gov.pl/wydawnictwa_ngo.php – Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (data dostępu: 15.01.2018).
- www.lonelyplanet.com (data dostępu: 21.03.2018).
- www.statista.com/statistics/816304/caribbean-number-of-tourist-arrivals (data dostępu: 16.07.2018).
- www.unwto.org – UNWTO (data dostępu: 17.05.2016).
- www.wakacjoprzewodnikiem.pl/ameryka-polnocna/saint-st-vincentigrenadyny-przewodnik.html (data dostępu: 20.05.2019).
- www.whc.unesco.org/en/tentativelists/5749 (data dostępu: 12.04.2019).
- www.worldbank.org – World Bank (data dostępu: 21.08.2018).
- www.worlddata.info/america/stvincent-grenadines/index.php (data dostępu: 21.08.2018).